

Bartík 2013, 132). Těžiště jejich využívání však spadá do období mladšího neolitu, kam bychom mohli na základě tvaru zamýšleného cílového produktu, s určitou rezervou, datovat i popisovaný polotovár. Tomu na základě současných poznatků odpovídá i intenzita neolitického osídlení v oblasti západního Vranovska, kde dominují pozůstatky sídlišť z fáze IIb (v sousedním Waldviertelu typ Wolfsbach). Jde o první známý nález z doby kamenné, který byl na katastru Stálek učiněn.

Literatura

Bartík, J. 2013: Broušená a ostatní kamenná industrie kultury s moravskou malovanou keramikou z prostoru nejzápadnější Moravy. In: M. Metlička (ed.): *Příspěvky z 31. pracovního setkání Otázky neolitu a eneolitu našich zemí*. Archeologie v západních Čechách 6. Plzeň: Západočeské muzeum v Plzni, 118–154.

Matějovská, O. et al. 1992: *Geologická mapa ČR 1:50 000. List 33-22 Vranov nad Dyjí*. Praha: Český geologický ústav.

Přichystal, A. 2001: Neolitické-eneolitické broušené artefakty v České republice z hlediska kamenných surovin. *Pravěk. Nová řada* 2000/10, 41–70.

Přichystal, A. 2009: *Kamenné suroviny v pravěku východní části střední Evropy*. Brno: Masarykova univerzita.

Summary

A semi-finished massive axe made of striped amphibolite (Fig. 23) was discovered during a surface survey, approximately 350 m from the north-west edge of Stálky (Znojmo District). It is a solitary find outside the settlement but in the area of the primary raw material source. No other archaeological material was recovered by surface prospections in the vicinity of the site, but a small workshop, likely dating to the Late Neolithic period, could be identified here in the future.

Jaroslav Bartík, Milan Vokáč, Petr Kotrba

Štítary (okr. Znojmo)

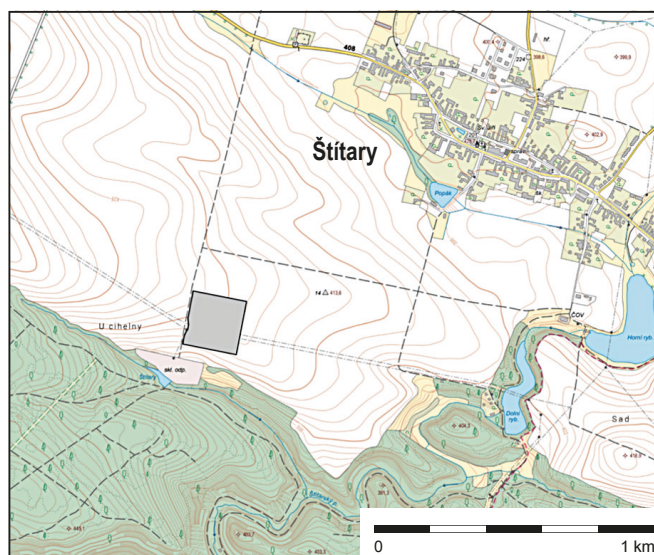
„U Cihelny“, „Hofbreiten“, „Baadfeld“.

Lengyelská kultura. Sídliště, příkopové ohrazení. Geofyzikální průzkum. Průzkum. Uložení nálezu: Jihomoravské muzeum ve Znojmě, p. o.

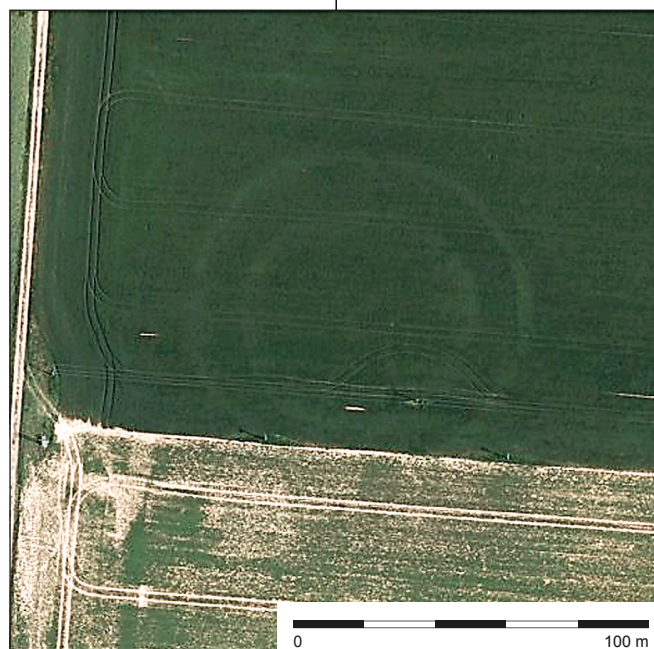
Lokalizace: WGS-84: 48.9288000N, 15.8307122E

Na jaře roku 2024 objevil pan M. Steffel při prohlížení ortofotomap zemského povrchu porostové příznaky dvojitého kruhového areálu (obr. 24) v jižní části katastru obce Štítary na Znojemsku. Svůj nález ohlásil územně příslušné organizaci a následně zde pod záštitou Jihomoravského muzea ve Znojmě proběhly ověřovací povrchové sběry, které potvrdily v širším okolí příznaků existenci doposud neznámé neolitické lokality. Ta se nachází cca 1,2 km jihozápadně od kostela ve Štítarech, v původní trati „Hofbreiten“ (dnes známé jako trať „U Cihelny“), a pokračuje východním směrem do tratě v minulosti zvané „Baadfeld“. Z geografického hlediska se sídliště rozprostírá na táhlém, plochem hřbetu ukloněném mírně k JVV, pouze při jižním okraji polohy je svah prudší a klesá do údolí drobné bezejmenné vodoteče, jež se o několik set metrů dále vlévá do Štítarského potoka. Nadmořská výška v prostoru sídliště osciluje mezi 417–421 m. Geologické podloží je tvořeno sprašovými hlínami.

Vícečetnými povrchovými sběry zde bylo získáno již několik stovek artefaktů, mezi kterými se nachází zlomky keramiky (staršího i mladšího stupně lengyelské kultury a vyloučit nelze u několika nezdobených výdutí ani příslušnost ke kultuře

Plocha geofyzikálního průzkumu

Obr. 24. Štítary. Plocha geofyzikální prospekce a porostové příznaky dvojitého rondelu. Podkladová mapa: mapy.cz; autor J. Bartík, D. Cibulka.

Fig. 24. Štítary. Area of geophysical survey and cropmarks of the double rondel. Base map: mapy.cz; author J. Bartík, D. Cibulka.

s lineární keramikou) a štípaná, broušená i ostatní makrolitická kamenná industrie. V surovinovém spektru štípané kamenné industrie převažuje rohovec typu Krumlovský les varieta II nad varieta I a dalšími lokálními surovinami jako například křemičitou zvětralou serpentinitu typu plazma či kusovým až mírně krystalovaným křišťálem, který pochází zejména z trhlín v místních biotitických rulách a světlých ortorulách gřohlské jednotky moldanubika. Prozatím ojediněle se zde vyskytují i suroviny importované ze vzdálenějších zdrojů. Jedním kusem jsou zastoupeny plattensilex typu Arnhofen a obsidián. Za zmínku stojí také čepelové škrabadlo zhotovené z rohovce typu Olomučany (76 km vzdálenou čarou od zdroje). Soubor je relativně bohatý na nástroje, mezi kterými převládají škrabadla. Dosavadní výsledky analýzy ekonomie zacházení se surovinami štípané industrie naznačují, že sídliště mělo převážně spotřební charakter. Suroviny broušené kamenné industrie jsou zastoupeny zejména

amfibolitem, který pochází nejspíše z lokálních zdrojů, a výjimečně také metabazitem typu Jizerské hory nebo porfyrickým mikrodioritem původem ze zdrojů v horním Podyjí.

Na základě pozitivního povrchového sběru zde následně proběhl ve spolupráci s pracovníky Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i., geofyzikální průzkum (obr. 24), který definitivně potvrdil existenci dvojitého rondelu se čtyřmi vstupy, orientovanými přibližně ke světovým stranám. Vstupy vnějšího příkopu rondelu jsou opatřeny dovnitř zataženými anty, které zasahují přibližně do poloviny délky plochy mezi vnějším a vnitřním příkopem a svým způsobem tak dělí rondel do čtyř téměř uzavřených segmentů. Uvnitř rondelu se nacházejí dva palisádové žlaby spojené v místech vstupů a několik dalších kruhových objektů různé velikosti. Nápadná je zejména kumulace menších kruhových jam lemujících vnitřní hrany žlabu v západní polovině rondelu. Šířka vnitřního příkopu se pohybuje mezi 5–7 m. Šířka vnějšího příkopu je více variabilní a kolísá od 5 do 12 m, přičemž v severozápadním a jihozápadním segmentu rondelu jsou patrná zvláštní nepravidelná rozšíření příkopu (pokud se nejedná o superpozici s jiným typem objektu). S konstrukcí rondelu pravděpodobně souvisejí i další dvě protáhle oválné až liniové anomálie v severovýchodním segmentu, přičemž obě přiléhají těsně k dovnitř zataženému ukončení vnějšího příkopu u severního a východního vstupu do areálu. Celkový průměr kruhového areálu mezi vnějšími hranami vnějšího příkopu činí 100 m. Vnitřní příkop dosahuje průměru 70 m a uvnitř vymezuje plochu o rozloze okolo 2,5 ha.

Aktuálně se podařilo proměřit plochu o rozloze cca 3,7 ha, na které byly determinovány kromě rondelu také stopy velmi intenzivního osídlení. Zjištěno bylo několik stovek anomálií, reprezentujících potenciální zahloubené objekty různých velikostí a tvarů, včetně několika pravidelných kvadratických/obdélníkových útvarů. Z jižní strany přiléhá k rondelu několik větších anomálií – pravděpodobně hliníků.

K celkovému rozsahu a struktuře sídliště se bude možné vyjádřit až po realizaci další etapy geofyzikálních a povrchových prospekcií, kterým se budeme věnovat v nadcházejících sezónách. Je však zřejmé, že dvojitý příkopový areál u Štítary představuje prozatím nejzápadněji položený rondel na Moravě, a zároveň přilehlé sídliště nově vymezuje severozápadní hranici dosud známých dokladů osídlení kulturou s moravskou malovanou keramikou fáze Ia. V rámci našich aktivit probíhá rovněž studium archivních pramenů, které by se mohly týkat eventuelních starších archeologických průzkumů na této lokalitě, zejména v období od konce 19. století až do roku 1945.

Literatura

Neuvedeno.

Summary

In spring 2024, M. Steffel discovered cropmarks of a double circular enclosure (Fig. 24), while viewing aerial orthophotos in the southern part of the Štítary cadastral area, 'U Cihelny' field, Znojmo District). He reported the discovery to the relevant institution, and under the auspices of the South Moravian Museum in Znojmo, a surface survey was subsequently carried out, confirming the existence of a previously unknown Neolithic site. Multiple surface surveys and artefact collections have yielded several hundred artefacts, including pottery fragments (belonging to both the early and probably also later stage of the Lengyel culture), and chipped, polished, and other macrolithic stone industry. A geophysical survey was conducted at the site in cooperation with the Institute of Archaeology of the Czech Academy of Sciences in Brno (Fig. 24), which definitively confirmed the existence of a double rondel with four entrances roughly

oriented to the cardinal points. The entrances of the outer ditch have inwardly bent antae reaching approximately halfway into the space between the outer and inner ditch, effectively dividing the rondel into four almost closed segments. Inside the enclosure, two palisade trenches are connected at the entrances, along with several other circular features of various sizes. The inner ditch is 5–7 m wide, while the width of the outer ditch varies from 5 to 12 m, with irregular extensions documented in the northwestern and southwestern segments. The overall diameter of the circular enclosure between the outer edges of the outer ditch measures 100 m. The inner ditch encloses an area of 70 m in diameter, covering approximately 2.5 hectares. The double-ditched enclosure at Štítary is currently the westernmost known rondel in Moravia.

Alena Nejedlá, Milan Vokáč, Jaroslav Bartík, David Cibulka,
Michal Steffel, Vladimír Kouba

Tvarožná (okr. Brno-venkov)

„Kroukarty“, parc. č. 1065/1.

Kultura lineární keramiky. Sídlíště. Náhodný zásah/nález. Záchraný výzkum. Uložení nálezu: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84: 49.1907936N, 16.7631933E

Na skryté ploše novostavby rodinného domu byly na západním okraji Tvarožné, v trati „Kroukarty“, zachyceny ve sprašovém podloží tři sídlíštní objekty. Jeden z nich bylo možné na základě keramických nálezů datovat do kultury s lineární keramikou a další lze spojovat snad s obdobím středověku.

Literatura

Neuvedeno.

Summary

Three settlement pits were identified in the loess subsoil in connection with a new family house construction west of Tvarožná (Brno-Country District), in the 'Kroukarty' field. Based on the pottery finds, one of the features could be dated to the Linear Pottery culture period.

Petr Kos

Tvořihráz (okr. Znojmo)

„U Radatínky“.

Zemědělský pravěk. Sídlíště. Geofyzikální průzkum. Průzkum. Uložení nálezu: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84: 48.9186664N, 16.1195644E

Na podzim roku 2024 proběhl v trati „U Radatínky“ rozprostráající se na severozápadním okraji katastru Tvořihráze (a při jeho rozhraní s katastrem obce Výrovce) geofyzikální průzkum a povrchový sběr. Cílem realizovaných prospekcií bylo ověření kruhového porostového příznaku, který mohl představovat stopu dosud neznámého příkopového ohrazení (rondelu). Geofyzikální průzkum o rozsahu 2,37 ha byl realizován čtyřsondovým gradiometrem (sondy typu Fluxgate) FEREX 4.034 od společnosti FOERSTER.